

Kommentaariid ja täiendusettepanekud
Vabariigi Valitsuse istungil 22.09.2011 kinnitatud

**“Eesti Euroopa Liidu poliitika 2011-2015” eelnõule
Keskkonna, kalandus- ja põllumajanduspoliitika küsimustes**

LÕPPRAPORT

Koostajad:

Rando Värnik, Hannes Veinla, Siim Vahtrus, Aret Vooremäe,
Peep Pobbul, Jaan Sõrra, Ulrika Hurt, Annika Tartes, Jaan Urb

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. ÜLDHINNANG EELNÕU KESKKONNA-, KALANDUS- JA PÕLLUMAJANDUSPOLIITIKA PEATÜKILE	5
2. ETTEPANEKUD PEATÜKI SISSEJUHATAVATE PUNKTIDE TÄIENDAMISEKS	7
3. ETTEPANEKUD KESKKONNA-, KALANDUS- JA PÕLLUMAJANDUSPOLIITIKA PEATÜKI TÄIENDAMISEKS	8
LISAD	16
Avasõnavõttude kesksed positsioonid	16
Peamised eriarvamused aruteluseminaril	18
RAPORTI KOOSTAJAD	19
Tartu Ülikooli Euroopa Kolledž	20

SISSEJUHATUS

Käesolev dokument on hindamisraport, mis sünteesib avaliku konsultatsiooni käigus kogutud tagasisidet ning hinnanguid, parandus- ja täiendustepanekuid Vabariigi Valitsuse poolt 22.09.2011 kinnitatud “Eesti Euroopa Liidu poliitika 2011-2015” eelnõule.

Avalikule konsultatsioonile suunati eelnõu 23. septembril 2011, konsultatsioon oli avatud kuni 11. oktoobrini, hiljem pikendati avalikku konsultatsiooniperioodi 18. oktoobrini.

Riigikantselei kaasas Tartu Ülikooli Euroopa Kolledži “Eesti Euroopa Liidu poliitika 2011-2015” koostamise lõpufaasi, saamaks konsultatsiooniperioodil eelnõule tagasisidet ka ülikoolidelt ja uurimiskeskustelt. Saamaks sisendit ning hindamaks Vabariigi Valitsuse koostatud eelnõud, valmistas TÜ Euroopa Kolledž ette poliitika valdkonda käsitlevad konsultatsiooniseminarid ning korraldas e-maili-põhise tagasisidestamise. Kogu protsessi tulemusena valmis kolm valdkondlikku raportit ja üks üldraport.

Käesolev raport sisaldab hinnanguid, kommentaare ja konkreetseid täiendustepanekuid **keskkonna-, kalandus- ja põllumajandusküsimusi** käsitlevale peatükile nimetatud eelnõus.

Esitatud eelnõu osas hinnangu andmisel peab arvestama antud hetke üldisi arenguid nii Euroopa Liidus kui ka globaalsel tasandil. Euroopa Liidu majandust tervikuna ootab ees struktuurne korrastamine ja rasked valikud nii finantsüsteemis kui ka eelarvehahendite suunamises. Muutused majanduses, rahvastiku kasv, suurenev toidunõudlus, toidu tervislikkus, toidu julgeolek, keskkonna ja elukeskkonna suurem väärtustamine – need on vaid osa valdkondadest, mis mõjutavad meid tulevikus ja tingivad kaalutletud valikuid. Euroopa Liidu üldisem finantsraamistik on surve all. Otsitakse võimalusi ELi eelarve piiramiseks, vananev rahvastik ja suurenevad sotsiaalkulud nõuavad senisest suuremat tähelepanu liikmesriikide eelarvetes.

Üldisel tasandil tuleks arvestada, et Euroopa Liidu majandusruumis konkureerib Eesti sisendite ja tööjõu osas, kuid sissetulekute suurest erinevusest ja aeglasest konvergenstist tingituna omavad vanad liikmesriigid tööjõu hõivamise osas suhtelist eelist.

Eesti positsioon keskkonna-, kalandus- ja põllumajandusküsimustes Euroopa Liidus on arusaadavalt peamiselt kaasamineja rolli täitmine, mõnikord valikute tegemine positsioonidega kaasa minemise osas ja üksnes teatud valdkondades on võimalik pro-aktiivsus, näitena võiks tuua suurema tähelepanu osutamist majanduse rohelistumisele ja roheliste töökohtade tekkele.

Eesti on valiku ees, millist ELi majandusmudelit toetada. Kas jätkata vanal baasil või võtta arvesse kogu toote elutsükli kuludega arvestav majandusarvestuse mudel.

Euroopa Liidu põllumajanduspoliitikas tuuakse esile järgnevad eesmärgid: 1) elujõulise toidutööstuse tagamine; 2) loodusvarade jätkusuutlik majandamine ja kliimameetmete rakendamine; ning 3) tasakaalustatud territoriaalse arengu saavutamine.

Eesmärgi püstitus on igati asjakohane, kuid eesmärgi saavutamise stardipositsioon on Euroopa Liidu liikmesriikides väga varieeruv.

Arvestades Eesti eripäraseid looduslike tingimusi, madalat asustustihedust ja kõrgeid energiakulusid, oleks loogiline, kui antud peatükk sisaldaks ka ettepanekuid Eesti-poolseteks algatusteks ELis, tagamaks äärealade tootjatele võrdse konkurentsivõime ja äärealadele reaalse majandusliku konvergentsi.

Ekspertid peavad oluliseks ELi maaelu ning maaettevõtluse sügavamat ja sisulisemat kajastamist ning valitsuse seisukohtade kujundamist maapiirkondade arengu tagamiseks, seades seejuures eesmärgiks tasakaalustatud Eesti regionaalse arengu. Peatükk tervikuna peaks selgemalt välja tooma antud poliitika integreerituse regionaalarengu poliitikaga ja siseturu toimimisega.

Antud valdkonnas tehtud märkused ja parandusettepanekud võimaldavad avada sisulisemalt käsitletava valdkonna ees olevate väljakutsete, arenguvajaduste ja võimaluste sisu.

Ekspertide üldine arvamus on, et on tänuväärne ja vajalik senisest suurem ekspertide ja teadusinstituutide kaasamine poliitiliste suundumuste diskussioonidesse, eelnõu dokumentide aruteludesse ja väljatöötamisse.

Edasiste antud valdkonna poliitiliste seisukohtade aluseks peaks olema komplekssete uuringute tulemused maapiirkondade tootlikkuse ja elatustaseme muutuste osas, mis tooks välja, milliseid muudatusi on vaja tõhusamaks konkurentsivõime ja konvergentsi kasvuks.

Lisainfo:

Rando Värnik, rando.varnik@emu.ee

Viljar Veebel, viljar.veebel@ut.ee

Ulrika Hurt, ulrika.hurt@ut.ee

Tartu Ülikooli Euroopa Kolledž

www.ec.ut.ee

1. ÜLDHINNANG EELNÕU KESKKONNA-, KALANDUS- JA PÕLLUMAJANDUSPOLIITIKA PEATÜKILE

Koostatud eelnõu tõstatab olulisi teemavaldkondi, kuid maaelu, millest vaid osa on põllumajandus, käsitus ei ole eelnõus terviklik. Esitatud eelnõus esitatud Eesti seisukohad on raporti koostajate ning seminaril osalenute hinnangul asjakohased, kuid need peaksid olema sõnastatud veelgi selgemalt ja eesmärgistatumalt. Eelnõus käsitletavat teemat haakuvad ekspertide arvates vaid osaliselt teemas oluliseks peetavate prioriteetidega. Alternatiivsete valikute käsitlust esitatud dokumendist ei ilmne. Tervikuna on dokument aga siiski heakskiidetav.

Teemade osas, mida käsitletakse (jäätmehaldus, ressursitõhus majandus, looduskaitse), piirdub dokument põhimõtete väljatoomisega, ent jätab välja toomata, milliseid põhimõttelisi lahendusi nende teemade osas eelistatakse. Nii näiteks ei ole selge, kas tootjate ja tarbijate käitumise suunamist efektiivsele ressursikasutusele (punktis 47) soovitakse eelistatavalt tagada maksustamise, toetuste, kohustuslike energiatõhususe standardite vms meetme(te) abil.

Keskkonda puudutav osa on käsitletavate küsimuste hulgalt tagasihoidlik, sh puudutamata on jäänud mitmed ELi keskkonnapoliitikas kesksel kohal olevad keskkonna ja tervise kaitse küsimused (nt välisõhu kvaliteedi tagamine, veekaitse). Pro-aktiivsena on vajalik tõstatada Euroopa Liidu ökosüsteemide teenuste valdkonna teema, mis laiendaks keskkonnakaitse tänast käsitlust.

Raporti autorid oleks oodanud ka, et keskkonda puudutavas osas pööratakse tähelepanu ELi kuuenda keskkonnavaldkonna tegevuskava lõpphinnangus¹ toodud järeldustele. Neist tähtsaimaks võib pidada hinnangut, et keskkonnapoliitika eesmärkide saavutamise suurimaks takistuseks on keskkonnaõigusaktide puudulik rakendamine. Keskkonnaõigusaktide senisest parem ja ühtlasem rakendamine kõigis liikmesriikides on Eesti huvides, kuna võimaldab vältida ebaühtlase rakendamise tulemusena tekkivaid konkurentsimoonusi ning aitab kaasa ühisturu arendamisele. Viimane peaks olema eelnõudokumendi kohaselt ka Eesti ELi-suunalise poliitika keskmes.

Tugev põllumajandus on eluliselt oluline Euroopa Liidu toidutööstusele, samuti liikmesriikide toiduga kindlustatuse jaoks.

Eesti võimalused põllumajandustootmise konkurentsivõime suurendamiseks on tagasihoidlikud, sest pakutava otsetoetussüsteemi reformi kohaselt saavad siinsed põllumajandustootjad ka pärast 2013. aastat jätkuvalt Euroopa Liidu keskmisest otsetoetuste tasemest oluliselt väiksemat toetust hektari kohta. See ei võimalda ka sissetulekute taseme ja palkade konvergentsi Euroopa Liidus.

Eesti taotleb otsetoetuste keskmise hektarimäära kiirendatud ühtlustamist ELi keskmise suhtes ja pakub välja, et I etapis aastaks 2014 suurendada ELi keskmisest toetusmäärast alla jäävatel liikmesriikidel toetuse taset hektari kohta vähemalt 85% tasemele ELi keskmisest.

Eesti maaelu arengut silmas pidades on otstarbekas prioriteetideks seada:

1. põllumajandustootmise konkurentsivõimet ja põllumajandusettevõtete elujõulisust;
2. teadmussiret põllumajanduses, metsanduses ja toiduainetetööstuses;
3. toidutootmise ja toiduketi toimemehhanismi efektiivsust ning riskijuhtimist;
4. ökosüsteemide toimet;
5. ressursside jätkusuutlikust ja keskkonnasäästlikku majandamist;
6. maapiirkondade arengut ja töökohtade loomist.

¹ Dokument leitav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0531:FIN:ET:PDF>

Täiendavalt jäid seminaril toimunud arutelu käigus kõlama ka ettepanekud nende teemade osas, mida eelnõu ei käsitlenud ning mille kohta on käesolevas raportis ka erinevate punktide all tehtud ettepanekud konkreetsemateks sõnastusteks:

- kohaliku toidu tootmine Eestis on oluline, kuna see vähendab keskkonnakulu, mida võiks eelnõus märkida (argumendiks on transpordi ja muude mõjurite poolt tekitatud keskkonnakulu, kuivõrd siseturu reeglite kohaselt ei tohi kohalikku toitu reklaamida EL toetustega, siseriiklike vahenditega pole piirangut);
- põlvkondade vahetus põllumajanduses/noorte juurdekasv, noortalunikud (näiteks lisada punktile 51);
- inimressursi arendamine, sh ümberõpe ja eakatele aktiivses tööhõives osalemiseks (lisada punktile 51);
- bürokraatia vähendamine, sh ka kontrollide, mis on põllumeestele suureks koormuseks, vähendamine (lisada punktile 51);
- deklareerimata maa kasutamine, kuivõrd põllumeestele on uute toetatavate alade lisandumine oluline (lisada punktile 51);
- ühistevõtte arendamine;
- LFA piirkonnad tuleks ära mainida, mittedooside alade kasutuselevõttu reguleerida;
- riskijuhtimine ja toiduahel – põllumajanduspoliitika juures tuleks pöörata tähelepanu sellele, et riskijuhtimise süsteem Eestis puudub. Riigiosalusega kindlustussüsteem tuleks sisse kirjutada, sest see on oluline;
- mahepõllunduse kohta võiks olla eraldi kas või üks lause, seostada toodanguga: „väärtustame turule orienteeritud mahetoodangut ja mahetootmist“;
- käsitlemata on, kuid oluliseks peetakse nõuande tagamist tootjatele ning põllumajandusliku nõuandeteenuse olemasolu;
- puudu on seisukoht Läänemere kalakvootide jaotuse küsimuses.

Lisaks on väga suur rõhk pandud jäätmekäitlusele, mis tundub seega proportsioonist väljas olevat. Käsitletud on rohkesti üldisi põhimõtteid, samas jääb Eesti enda osa tagasihoidlikuks.

Kuna põllumajandust ja keskkonda käsitletakse koos, siis tasuks lisada ka põllumajanduse vee- ja energiakasutuse efektiivistamise ja põllumajandustegevuse käigus toimuva CO₂ emissiooni leevendamise osa.

Arutelus osalejate arvates on käsitletud mõtteid, mida peetakse oluliseks, aga tegevuskava nende saavutamiseks ei ole, seega tuleks kaaluda eelnõu lisa 1 täiendamist.

2. ETTEPANEKUD PEATÜKI SISSEJUHATAVATE PUNKTIDE TÄIENDAMISEKS

Seminaril osalenute ning koostajate hinnangul on oluline peatüki alguses eristada eelnõu nn preambulat ehk konkreetse valdkonna olukorra kirjeldust ning peamisi Eesti eesmärgi ja valikud vaatluse all olevas poliitikavaldkonnas.

Algne sõnastus, eelnõu punkt 46. Loodusressursside jätkusuutlik majandamine on kesksel kohal erinevates EL poliitikavaldkondades ja muutub lähiaastatel ilmselt veel aktuaalsemaks kõikides majandussektorites. Ressursitõhususe saavutamiseks on oluline lisaks keskkonnakaitsele rakendada meetmeid ka kõikides teistes majandussektorites, mis põhjustavad keskkonnale negatiivset mõju. Sellest tulenevalt peab integreerima erinevate poliitikavaldkondade kujundamise; teadus- ja arendustegevuse; maksustamise, rahastamise ning õiguslike meetmete põhimõtted, mis kokkuvõtvalt panustaksid EL ressursitõhusa majanduse saavutamisse ning konkurentsivõime suurendamisse.

Kommentaariid:

1. tegemist on üldise punktiga, mis avab kogu peatüki sisu. Antud punktis puudub siiski Eesti poliitiline seisukoht keskkonnakaitse küsimustes. Tegemist on kehtiva õiguse deklareerimisega. Küsimuseks on, kuidas kehtivat rakendada. Kindlasti on veel meetmeid, mida võiks ELi tasandil kaaluda, kuid Valitsus ei ole olnud piisavalt ambitsioonikas;
2. võimalusel võiks strateegia anda mitmetes kitsamates teemades ülevaate ka ajaraamist, milliseks perioodiks tahetakse näha tulemusi.

Täiendus- ja sõnastusettepanekud:

1. ettepanek lisada punkti teiseks lauseks: „Eesti toetab ressursitõhusat majandusmudelit, mille kulude arvestuse aluseks on toote kogu elutsükli kulud“;
2. üldpõhimõte on, et loodusressurss kui toormaterjal on osa ökosüsteemide teenusest. Antud punkti juurde tuleks tuua osa punktist 48, ja sõnastada see „Oluline on arvestada ökosüsteemide teenuste majandusliku väärtusega ning tagada piisavad vahendid looduse kaitseks“;
3. kuigi kliima- ja energiapoliitika on eraldi käsitletud eelnõu peatükis, siis teeme ettepaneku lisada lauseosa „...erinevate integreeritavate poliitikavaldkondade kujundamise...“ järele „(sh) kliima ja energiapoliitika“;
4. ettepanek täiendavaks lõiguks: *ELi keskkonnapoliitika elluviimise eest vastutavad liikmesriigid. Eesti toetab täiendavaid meetmeid, mis aitaksid senisest tõhusamalt kaasa ELi keskkonnapoliitika ühtlasemale elluviimisele kõikides liikmesriikides, mis tagaks võrdsed konkurentsitingimused erinevate liikmesriikide tootjatele ja võrdsed keskkonnaseisundist sõltuvad õigused ja diskrimineerimise vältimise;*
5. ettepanek täiendavaks lõiguks: *“Eesti huvides on ettevaatuspõhimõtte järjekindel rakendamine ELi erinevate poliitikavaldkondade määratlemisel ja rakendamisel”.*

Ekspertgrupi poolt välja pakutud konsolideeritud sõnastus:

46. Loodusressursside jätkusuutlik majandamine ja loodusväärtuste kaitse on kesksel kohal erinevates ELi poliitikavaldkondades ja muutub lähiaastatel ilmselt veel aktuaalsemaks kõikides majandussektorites ja muudes eluvaldkondades. Eesti huvides on loomida keskkonna kõrgetasemeliseks kaitseks ja ressursitõhususe saavutamiseks keskkonnarõõded kõikide nende ELi poliitikavaldkondade määratlemisse ja rakendamisse, millel võib olla oluline keskkonnamõju. Lõimimispõhimõtte (ELi toimimise lepingu artikkel 11) ellurakendamise ühe peamise vahendina näeb Eesti keskkonnamõju strateegilist hindamist ja õigusaktide mõju hindamist.

3. ETTEPANEKUD KESKKONNA-, KALANDUS- JA PÖLLUMAJANDUSPOLIITIKA PEATÜKI TÄIENDAMISEKS

Käesolev peatükk kommenteerib eelnõu punktide ülesehitust, sisu ning teeb seminaril osalenute, e-maili teel panustanud ekspertide ning raporti koostajate ühised konsolideeritud ettepanekud.

Algne sõnastus: 47. Ressursitõhusa majanduse oluliseks eelduseks on riigi eeskuju käitumis- ja tarbimismustrite kujundamisel. Keskkonnahoidlike riigihangete süsteemi juurutamine aitab vähendada majanduse keskkonnakoormust ja samuti säästlikkuse kaudu tõsta EL majanduse konkurentsivõimet. EL jäätmepoliitika oluliseks panuseks ressursitõhusa majanduse suunas liikumisel on jäätmetes sisalduva materjali ringlussevõtt või muu taaskasutamine. Uute tehnoloogiate rakendamise ja arendamisega on võimalik taaskasutada jäätmeid, mida ei saa tagasi ringlusse võtta materjalina, kuid saab kasutada energiatootmisel või mõnel teisel eesmärgil. Ressursside paremaks kasutamiseks tuleks EL-s jätkata ka tootja laiendatud vastutuse rakendamist, mille kohaselt tuleb arvestada juba toote või teenuse kavandamisel ja valmistamisel tema mõjuga keskkonnale ja inimese tervisele kogu tema elutsükli vältel. Toote muutumisel jäätmeteks peab vastutama tootja selle kogumise ja taaskasutamise eest. Eesti EL poliitika eesmärk on ressursitõhusa ja keskkonnahoidliku lähenemise juurutamine läbivalt kõikides poliitikavaldkondades. Samuti tuleb soodustada tootjate ja tarbijate käitumise suunamist efektiivsele ressursikasutusele ning innovatsiooniga toetada keskkonnahoidlike tehnoloogiate kasutuselevõttu. Toetame EL tasandil järkjärgulist keskkonnahoidlike riigihankepõhimõtete rakendamist ja üleeuroopaliste tootejuhiste väljatöötamist. Peame oluliseks jäätmete taaskasutamise suurendamist, mis aitab vähendada majanduse negatiivset mõju looduskeskkonnale. Eesti soovib, et erinevate toodete ja teenuste puhul arvestataks nende mõju keskkonnale ja inimese tervisele kogu elutsükli vältel.

Kommentaariid:

1. punkti mõte on hea, kuid sisu vajab korrigeerimist;
2. jäätmepoliitikat on põllumajandus- ja kalanduspoliitikaga koos käsitletud põhjendamatult. Kui kõik jäätmetega seotu on korrigeeritud ning kogu selleleemaline tekst on punktis järjest, tuleks kaaluda võimalust jäätmete teema omaette punktiks tõstmist;
3. punktis on koos 2 erinevat teemat: ressursitõhusus ja jäätmed – korrektne oleks teemad eraldada lõikudena. Teemad võiks jaotuda, esimene lõik ressursitõhusus (sh ka vee- ja energiatõhusus), teine lõik jäätmetekke vähendamine ning kolmas lõik riigihangete, kui vahendi suunav mõju püstitatud eesmärkide saavutamiseks;
4. „Ressursitõhus majandus“ eeldab jäätmetekke vähendamist. Eesti peaks seda seisukohta toetama.

Täiendus- ja sõnastusettepanekud:

1. toote elutsükli teema tuleks tuua ettepoole, lõigu viimane lause „Eesti soovib, et erinevate toodete ja teenuste puhul arvestataks nende mõju keskkonnale ja inimese tervisele kogu elutsükli vältel.“ tõsta ülespoole ning paigutada pärast lauset „...samuti säästlikkuse kaudu tõsta EL majanduse konkurentsivõimet“;
2. keskkonda otseselt paisatavate jäätmete mõju on laiem kui jäätmekäitlus (mõju kaladele jne). Ettepanek järgmises sõnastuses: „Eesti toetab tootearendust suunas, mis vähendab jäätmete, hormonaalsete ja pestitsiidsete ainete sattumise keskkonda“;
3. punkti juures on oluline, et riigihanked saavad paremini toetada keskkonnahoidu, kui hanke oluliseks kriteeriumiks on kogu elutsükli kulud. Siin peaks rõhutama, et see on Eesti huvides. Ettepanek sõnastuseks: „Eesti toetab riigihangete olulise kriteeriumina elutsükli kulude arvestamist“; Kui ei arvestata elutsükli kuludega on roheline riigihange tava riigihankest kallim;
4. tootja vastutuse põhimõtet tuleks laiendada lisaks olemasolevatele toodetele, näiteks trükimeedia. Ettepanek lisada märkus „toetame toodete nimekirja pikendamist“;
5. „riigi eeskuju“ asendada „avalik sektor“.

Ettepanek punkti ümbersõnastamiseks:

47. Eesti huvides on keskkonnapoliitika tõhus kaasamine ressursitõhusa majanduse kujundamiseks. Oluliseks eelduseks sellele on avaliku sektori eeskujude käitumis- ja tarbimismustrite kujundamisel. Keskkonnahoidlike riigihangete süsteemi juurutamine ja tõhus ning eesmärgipärane rakendamine aitab vähendada või vältida majanduse ja teiste eluvaldkondade ebasoodsat mõju keskkonnale, ja loodusvarade säästliku kasutamise kaudu tõsta EL majanduse konkurentsivõimet. Eesti toetab ka ELi tasandil järkjärgulist keskkonnahoidlike riigihankepõhimõtete rakendamist ja üle-Euroopaliste tootejuhiste väljatöötamist. Eesti soovib, et erinevate toodete ja teenuste puhul arvestataks nende mõju keskkonnale ja inimese tervisele kogu nende elutsükli vältel ja pooldab selle põhimõtte rakendamist üha uutele tootegruppidele.

ELi jäätmepoliitika oluliseks panuseks ressursitõhusa majanduse suunas liikumisel on jäätmetes sisalduva materjali ringlussevõtt või muu taaskasutamine. Uute tehnoloogiate rakendamise ja arendamisega on võimalik taaskasutada jäätmeid, mida ei saa tagasi ringlusse võtta materjalina, kuid saab kasutada energiatootmisel või mõnel teisel eesmärgil. Ressursside paremaks ja keskkonnahoidlikumaks kasutamiseks tuleks EL-is edasi arendada ka tootja vastutuse põhimõtet, mille alusel toote muutumisel jäätmeteks peab tootja vastutama nende kogumise ja taaskasutamise eest ning selle põhimõtte rakendamist uutele tootegruppidele.

Eesti huvides on soodustada tootjate ja tarbijate käitumise suunamist efektiivsele ressursikasutusele ning toetada keskkonnahoidlike tehnoloogiate kasutuselevõttu

Algne sõnastus: 48. Elurikas looduskeskkond on aluseks loodusressursside paljususele. Eesti toetab EL elurikkuse poliitikat³⁶ ning looduskaitse põhimõtete rakendamist kõikjal. Oluline on tagada elupaikade sidusus roheline infrastruktuuri arendamise näol, arvestada ökosüsteemide teenuste majandusliku väärtusega [ning tagada piisavad vahendid looduse kaitseks]. Metsa kui olulise ressursi puhul soovib Eesti, et EL-s lähtutakse metsandusega seotud eesmärkide seadmisel jätkusuutliku metsamajanduse kontseptsioonist, millega tagatakse metsade elujõulisus ja tootlikkus ning mitmekülgne kasutamine erinevate eesmärkide saavutamiseks. Eesti seisukohalt on mõistlik lähtuda põhimõttest, et metsa ehk bioloogilist süsinikuvaru ei tohi käsitada arvestuslikult emissioonina.³⁷

Kommentaariid:

1. Eesti seisukoht peaks olema, et loodusväärtuste hoidmine annab Eestile aluse saada ELi vahendeid elujärje vähemalt ELi keskmisel tasemel hoidmiseks;
2. loodust ei saa võtta ainult ressursina – see on ainult üks neljast ökosüsteemi teenusest. Antud osa tuleks ümber sõnastada. Õigus ei kaitse loodust kui ressursi; rääkida tuleb ka mitmekesisusest ja loodusest kui väärtusest;
3. oluline on säilitada praegune situatsioon, et hoida ära olukorra halvenemine – seda peaks selliselt ka otse välja ütlemata;
4. ettepanek on esitada metsa puudutavad teemad eraldi punktina. Süsinikuvaru arvutus koos metsa arvestusliku emissioonina käsitlemise küsimus puudutab tegelikult kliimamuutuste alast poliitikat ning seisukohti;
5. Eesti keskkonnakaitse piirangud ei tohiks olla suuremad kui ELi piirangud, vastasel juhul on tegemist suuremate nõuete ja kuludega ning lõpptulemusena konkurentsimoontusega turul;

Täiendus- ja sõnastusettepanekud:

1. vähendada ressursidele keskenduvat lähenemist, asendada „loodusressurs“ „loodusväärtus“. Ei ole soovitatav kasutada sõna „ressurs“, juttu on looduskeskkonnast ja loodusväärtustest, paljususest ja mitmekesisusest;
2. see, mis alguses sõnastuses on nurksulgudes, peaks kindlasti sisse jääma;

3. roheline infrastruktuur“ asendada „roheline võrgustik“;
4. rohevõrgustiku koha pealt oleks oluline välja tuua, et see peaks olema piiriülene. Ettepanek sõnastada järgmiselt: „*Eesti toetab rohevõrgustike piiriülest käsitlemist*“;
5. peaks täpsustama „looduskaitse põhimõtete rakendamine kõikjal“.

Punkti alguse uus sõnastus:

48. Elurikas looduskeskkond on aluseks loodusvarade ja loodusväärtuste paljususele ja mitmekesisusele. Eesti toetab EL elurikkuse poliitikat³⁶ ning looduskaitse põhimõtete rakendamist kõikjal ja näeb selle põhimõtte rakendamise ühe peamise vahendina keskkonnamõju hindamise menetlust ja mõistlike alternatiivide olemasolul, loodushoidlikuma alternatiivi valikut. Eesti huvides on tagada elupaikade ja liikide soodus loodukaitseline seisund ja sidusus piiriüleses kontekstis ja üleeuroopalise looduskaitsevõrgustiku „Natura 2000“ tõhus toimimine.

Algne sõnastus: 49. *Euroopa kalavarusid on aastakümnete jooksul üle püütud ning püügivõimalused ületavad olemasolevaid varusid. Kalavarude taastamiseks on Läänemerele juba juurutatud pikaajaline tursavarude majandamiskava ja samasugused kavad tuleb vastu võtta ka lõhe, kilu ja räime kohta. Sh tuleb püügivõimaluste määramisel lähtuda kalaliikide vahelistest seostest toiduahelas³⁸. Otsides võimalusi kalavaru jätkusuutlikkuse tagamiseks ja EL nõudluse rahuldamiseks kalandustoodete järele, tuleb EL-s ühe lahendusena arendada vesiviljelust.*

Kommentaariid:

1. Eestil on sellel alal uuringuid tehtud, mis tuleks lisada;
2. hormoonide laskmine vette muudab kalad sigimisvõimetuks, seega tuleks käsitleda seda küsimust ka keskkonna aspektist lähtuvalt. Vastavasisuline täiendusettepanek on tehtud punktile 47;
3. vaadata üle mõisted „jätkusuutlik“ vs „säästev“ – läbivald tuleks selguse huvides kasutada mõistet konteksti kohaselt.

Täiendus- ja sõnastusettepanekud:

1. nimistusse tuleks juurde lisada angerjas või vähemalt viide sellele angerja teemale (angerja majandamiskava on olemas) seega täiendada sõnastust „juurutatud pikaajaline tursavarude majandamiskava“ - uus sõnastus ettepanek: „juurutatud pikaajaline angerja- ja tursavarude majandamiskava“;
2. lause „Sh tuleb püügivõimaluste...“ liita sellele eelneva lausega, uus sõnastus „... ja räime kohta, sh tuleb püügivõimaluste ...“;
3. lisada punktile järgnev lause: „Eesti soovib majandamiskava ka kohale, ahvenale ja haugile“. Põhjendus: Kohasaagid Eestis kokku Peipsi ca 700-1000 t, Võrtsjärv 50 t, Pärnu laht ja viimastel aastatel ka paljud väikejärved, kus varud tõusnud. Siinkohal on kõige kriitilisemad Peipsiga ja Pärnu lahega seotud küsimused. Seepärast vaja selle olulise liigi, millel Peipsi kalandus üldse püsib, kinnitada jätkusuutlik pikaajaline majandamise kava ja varude kasutamise kava ja seada põhimõtted kõrgemal tasemel, mis ei lase varu mõttetult päevaprobleemidest lähtuvalt lihtsalt raisata. EMORi uuringust harrastuspüügi kohta selgus, et kokku püütakse meie vetest 1500 t haugi, see on 10x enam kui kutseline püük. Siin peaks ka olema varu kasutamise kava korralikul teaduslikul alusel paika pandud;
4. käsitlemist vajaks tervikuna rannakalurite ja kalanduse valdkonnas tegutsevate inimeste tööhõive ja alternatiivsete töövõimaluste leidmise teema.

Algne sõnastus: 50. Eesti EL poliitika eesmärk on kalavaru kui olulise loodusressursi jätkusuutlik majandamine. Eesti huviks on, et kalanduspoliitikas taastatakse aastaks 2015 kalavarud maksimaalse jätkusuutliku saagikuse tasemeni ja säilitatakse see olukord ka tulevikus. Lisaks on Eesti jaoks oluline rannapiirkonna eristaatuse säilimine ja tootjaorganisatsioonide arendamine. Eesti soovib, et kalapüügi võimaluste määramisel võetaks aluseks pikaajalised taastamis- ja majandamiskavad, mis peavad tuginema põhjalikele kalavarude teadusuuringutele ja sotsiaal-majanduslikele analüüsidele. [Rahaline abi peab olema kooskõlas kalavarude säästva majandamise eesmärkidega ja suunatud eeskätt kalandussektori struktuursetele muutustele kaasaaitamiseks.] Otseseid asendusinvesteeringuid tuleks vältida. Oluline on kalapüügiandmete operatiivne avalikustamine, mis aitab suurendada kalandussektori vastutust kalavaru kasutamise eest ja seeläbi tagada nende jätkusuutliku majandamise. [Eesti huviks on, et uuel eelarveperioodil suunatakse rohkem rahalisi vahendeid vesiviljeluse teadus- ja arendustegevusele, et arendada Euroopa Liidus välja konkurentsivõimeline ja jätkusuutlik vesiviljelussektor. Samuti on oluline, et suunatakse rohkem rahalisi vahendeid kalavarude ja nende elupaikade taastamisse, et tagada kalavarude hea seisund.]

Kommentaariid:

1. rääkima ei peaks ainult kalavarudest, vaid käsitlema ka nende kaitset.

Täiendus- ja sõnastusettepanekud:

1. punktis peaks olema läbivalt kasutatud mõistet „jätkusuutlik“, sh lauses „Rahaline abi peab olema kooskõlas kalavarude säästva majandamise eesmärkidega...“; ettepanek sõnastada lause järgmiselt: „Rahaline abi peab olema kooskõlas kalavarude jätkusuutliku majandamise eesmärkidega...“.

Algne sõnastus: 51. Põllumajanduspoliitika üheks olulisemaks ülesandeks nii Euroopas, aga ka kogu maailmas on tagada tulevikus elanikkonna toiduga kindlustatus ressursi- ja keskkonnasäästlikult. Globaalses raamistikus peaks EL põllumajandussektor muutuma rohkem turule orienteeritumaks, et ta saaks olla konkurentsivõimelisem. Lisaks peab põllumajandussektor toime tulema uute ülesannetega nagu kliimamuutustega kohanemine ja veeressursside nappus. Euroopa põllumajandusmudeli konkurentsivõime tõstmisel on oluline roll teadus- ja arendustegevusel ning innovatsioonil. Teadus- ja arendustegevusega saab suurendada põllumajandussektori tootmisefektiivsust, arendada näiteks ilmastiku- ja kahjurikindlamaid sorte ning vähendada keskkonnakoormust. Jätkusuutliku põllumajandussektori ülesehitamisel on oluline arvestada ka looma- ja taimetervise riskidega ning loomaheaolu nõuetega. [EL sees on üheks oluliseks lahendamist vajavaks küsimuseks otsetoetustele objektiivsete kriteeriumide kehtestamine (ühtlasemaks muutmise), et vähendada konkurentsimoonusi liikmesriikide vahel.] Tegemist on mitmete nn uute liikmesriikide (sh Eesti) jaoks ühe olulisema teemaga ÜPP tuleviku arutelude kontekstis.

Kommentaariid:

1. punkt tuleks ümber struktureerida;
2. põllumajandustootja mõiste tuleb sisse tuua, see mõiste tuleks lõpuks seadustada – see võiks olla Eesti eesmärk: „toetame, et ELis töötataks välja ühtne põllumajandustootja mõiste“;
3. kajastatud peaks olema ühistegevus;
4. I ja II sammu: turukorraldus ja turukomponent, ettepanek on need eelnõusse sisse kirjutada;
5. kordamisi on palju: teadusest ja arendusest on juttu nii punktis 51 kui ka 52;
6. sambaid tuleks tekstis eristada, tuua eraldi välja need teemad (nt LEADER, maaelu), mis jäävad II sambasse. Selgelt peaks sees olema konkurentsivõime telg;
7. „väärtustame maa viljakust“ peaks punktist välja tulema.

Ekspertgrupi poolt väljapakutud konsolideeritud sõnastus:

51. Tulevikus on elanikkonna toiduga kindlustatuse ressursi- ja keskkonnasäästlik tagamine põllumajanduspoliitika üheks olulisemaks ülesandeks nii Euroopas kui kogu maailmas. Globaalses raamistikus peaks ELi põllumajandussektor muutuma rohkem turule orienteeritumaks, et olla konkurentsivõimelisem. Põllumajandus peab toime tulema uute ülesannetega nagu kliimamuutustega kohanemine ja veeresursside nappus. Uue dimensioonina toetame ühises põllumajanduspoliitikas veekaitse komponendi tähtsustamist, kuna vesi on eluline ressurss nii põllumajanduse kui ka kogu inimkonna jaoks.

Arvestades üha süvenevat toidupuudust maailmas võiks 2014. aastast tunnistada toetuskõlblikeks ka Eestis 2004. aastal deklareerimata jäänud põllumaad.

Ühistegevuse oluliseks suunaks on põllumajandussaaduste tootmise-töötlemise sidustamine, saavutamaks suuremat turujõudu kuid ka võimekust tootearenduses ning lisandväärtuse suurendamine.

Eesti toetab kohaliku toidu ja rangelt toodanguga seotud mahepõllumajanduse arendamist, mis vähendab keskkonnakulu.

Eesti peab tähtsaks riskijuhtimissüsteemi rakendamist ja Eesti turu väiksust arvestades kaalutakse riigi osalust saagikindlustussüsteemi rakendamisel.

Algne sõnastus: 52. *Eesti EL poliitika eesmärk on tugeva, jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise Euroopa põllumajandusmudeli arendamine. [Eesti jaoks on oluline, et põllumajanduses ja toidutootmises kasutatakse ära parim teadusinfo ning suunatakse rohkem rahalisi vahendeid EL teaduse raamprogrammidest põllumajandussektori teaduspõhisemaks ja innovaatilisemaks muutmiseks.] Geneetiliselt muundatud sortide turule lubamise otsustes tugineb Eesti parimale teaduslikule informatsioonile ja riigisiseste erialakomisjonide eksperthinnangutele. Uue dimensioonina toetame ühises põllumajanduspoliitikas veekaitse komponendi tähtsustamist, kuna vesi on eluline ressurss nii põllumajanduse kui ka kogu inimkonna jaoks.*

Kommentaariid:

1. tuleks täpsustada, milline on parim teaduslik informatsioon.

Täiendus- ja sõnastusettepanekud:

1. „veekaitse komponendi tähtsustamist“ - Eesti üks väheseid riike, kus veeprobleemi ei ole ja meie Veeseaduses on palju karmimad nõuded kui EL sätestab – seega pole arusaadav, mida see fraas tähendab (kas nt kaitse süvendamist). Kui Eesti toetab veekaitse tähtsustamist ühtselt kogu Euroopas, siis nii peakski otse ütleva, seda mõtet saab palju lühemalt kirja panna;
2. „Eesti parimale teaduslikule informatsioonile ja ... eksperthinnangutele“ - tuleks paremini sõnastada ja ilmselt ka punktisiseselt ümber tõsta. Lisada tuleks „arvestades ettevaatuspõhimõtet“. Lisaks on antud lause kontekstis ootamatu;
3. Märkus ja võimalik ettepanek: „Lähiaastatel tuleb süvendatult tegeleda selle nimel, et Eestis teadus- ja arendusasutused organisatsioonidena efektiivselt kaasata nõuandesüsteemi töösse“;
4. põllumajandus on suurim vee kasutaja. Küsimus ei ole hirmus, et meil vesi kaduma hakkab, vaid veekaitse teema on tähtis põllumajandusest pärineva saastumise ja Läänemere ning siseveekogude eutrofeerumise seisukohalt. Ettepanek sõnastuseks: „Uue dimensioonina

toetame ühises põllumajanduspoliitikas veekaitse komponendi tähtsustamist, kuna vesi on eluline ressurss nii põllumajanduse kui ka kogu inimkonna jaoks;

5. kaaluti võimalust lisada: “Eesti jaoks on oluline, et põllumajanduses ja toidutootmises kasutatakse ära parim teadusinfo ning suunatakse rohkem raha ELi teaduse raamprogrammide, ühise põllumajanduspoliitika ja riigieelarveliste vahendite kaudu põllumajandussektori teaduspõhisemaks ja innovaatilisemaks muutmiseks. Seda tagab Eestis integreeritud, põllumajandustootja vajadusi arvestava, nõuandesüsteemi arendamine”.

Ekspertgrupi poolt väljapakutud konsolideeritud sõnastus:

52. Eesti ELi poliitika eesmärk on tugeva, jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise Euroopa põllumajandusmudeli arendamine. Euroopa põllumajandusmudeli konkurentsivõime tõstmisel on oluline roll teadus- ja arendustegevusel ning innovatsioonil. Oluline on suunata raha tervisliku toidu arendusse. Teadus- ja arendustegevusega saab suurendada põllumajandussektori tootmises efektiivsust, arendada näiteks ilmastiku- ja kahjurikindlaid sorte ning vähendada keskkonnakoormust.

Eesti jaoks on oluline, et põllumajanduses ja toidutootmises kasutatakse ära parim teadusinfo ning suunatakse rohkem raha ELi teaduse raamprogrammidest põllumajandussektori teaduspõhisemaks ja innovaatilisemaks muutmiseks. Seda tagab Eestis integreeritud, põllumajandustootja vajadusi arvestava, nõuandesüsteemi arendamine. Lähiaastatel tuleb süvendatult tegeleda selle nimel, et Eestis teadus- ja arendusasutused organisatsioonidena efektiivselt kaasata nõuandesüsteemi töösse.

Geneetiliselt muundatud sortide turule lubamise otsustes tugineb Eesti parimale teaduslikule informatsioonile ja riigisiseste erialakomisjonide eksperthinnangutele, arvestades ettevaatuspõhimõtet. Eesti peab oluliseks, et põllumajandustootmises pakutakse lisaks toidutootmisele ka ühiskonnale vajalikku avalikku hüvet, mille eest makstakse kulupõhist hüvitist. Eesti peab oluliseks lähtuvalt ka Euroopa Kontrollikoja soovitudele edaspidiselt kasutada otsetoetuste määramisel aktiivse põllumajandustootja mõistet (toidu tootja), eesmärgiga eristada abisaajate hulgast mitte aktiivse põllumajandustootmisega tegelejad, kelle põhitegevus on maastiku hooldamine.

Uue dimensioonina toetame ühises põllumajanduspoliitikas veekaitse komponendi tähtsustamist, kuna vesi on eluline ressurss nii põllumajanduse kui ka kogu inimkonna jaoks.

Eesti peab oluliseks, et ka tulevikus oleks tagatud piisavas mahus turukorralduse meetmed, mis suudaksid nii põllumajandustootjaid, toidutööstusi kui tarbijaid kaitsta ekstreemsete hinnamuutuste eest.

Algne sõnastus: eelnõu punkt 53. Eesti leiab, et praegune otsetoetuste süsteem tuleb üle vaadata eesmärgiga kõrvaldada EL sisesed konkurentsimoonutused. Eesti soovib 3-astmelist otsetoetuste süsteemi, mis sisaldab baastoetust, lisatoetust kõrgemate keskkonnastandardite täitmise eest ja täiendavat toetust ebasoodsamate looduslike tingimustega piirkondadele. Eesti toetab otsetoetustele keskkonnahoidlikkuse komponendi lisamist, kuid see ei tohiks ohustada maaelu arengu poliitika keskkonnatoetuste rakendamist. [Eesti toetab maaelupoliitika meetmete osakaalu suurendamist ühises põllumajanduspoliitikas.] Maaelupoliitika meetmetes peame oluliseks keskkonnakaitsele ning elurikkusele suunatud meetmete tugevdamist, metsandus- ja põllumajandussektori majandustegevuse mitmekesistamist ja maapiirkondade tasakaalustatud arengut. Sellised tegevused teenivad maapiirkondades nii töökohtade ja teenuste parema kättesaadavuse kui ka mitmekesise ja valikuvõimalusi pakkuva elukeskkonna loomise eesmärgi. Samuti on need olulised üle-eestilise planeeringu keskkonnaeesmärkide valguses.

Kommentaariid:

1. ettepanek on tõsta otsetoetuste teema kokku ühte punkti, hetkel on sisu liiga laiali ja pikalt kirjeldatud;
2. avalikud hüved põllumajandussektoris: lisada selleteemaline täpsustus, kuna tegu on aktuaalse küsimusega. Käsitlemist vajab ka, kas sellega kaasnevad ka konkreetsed maksed, mis hüve pakkuja saab;
3. multifunktsionaalne põllumajandus on samuti oluline teemavaldkond ja vajaks käsitlemist: ühe sektori sidumine teiste sektoritega, ahelate tekitamine;
4. milline on Eesti eelistus, millises suunas Eesti põllumajandussektor maakasutust võimaldab ja mida väärtustatakse – see tuleks välja tuua. Esimeseks prioriteediks peaks olema toit, seejärel sööt, energiakultuurid;
5. põllumajandussaaduste poolest jaguneb valdkond kolmeks: toit, tooraine ja energia ressurss – sellest jaotusest ei ole dokumendis midagi kirjas, kuigi peaks olema: kas Eestil on siinkohal mingi visioon ja prioriteedid;
6. mullaviljakuse bilansile tuleks mõelda ja kasutada keskkonnanäostlikke meetodeid, kuidas mullaviljakus ja mulla jätkusuutlikkus säilitatakse ja taastatakse;
7. Eesti jaoks on oluline, et teise valdkonna meetmed ei kahjustaks põllumajanduse konkurentsivõimet;
8. meetme kasutamine: maapiirkondade ettevõtluse mitmekesistamine;
9. „lihtsustamise“ mõiste võiks olla sees – meetmeid ja rakendusüksusi on palju.

Ekspertgrupi poolt väljapakutud konsolideeritud sõnastus:

53. Eesti toetab maaelupoliitikas keskkonnakaitsele ning elurikkusele, põllumajandus ja toidusektori konkurentsivõimele suunatud meetmete tugevdamist, metsandus- ja põllumajandussektori majandustegevuse mitmekesistamist ja maapiirkondade tasakaalustatud arengut. Sellised tegevused teenivad maapiirkondades nii töökohtade ja teenuste parema kättesaadavuse kui ka mitmekesise ning valikuvõimalusi pakkuva elukeskkonna loomise eesmärgi. Samuti on need olulised üle-Eestilise planeeringu keskkonnanäostmärkide valguses.

ELis on üheks oluliseks lahendamist vajavaks küsimuseks otsetoetustele objektiivsete kriteeriumide kehtestamine (ühtlasemaks muutmise). Eesti leiab, et praegune otsetoetuste süsteem tuleb üle vaadata eesmärgiga kõrvaldada ELi-sisesed konkurentsimoonutused liikmesriikide vahel.

Eesti koos mitmete teiste liikmesriikidega peab oluliseks, et ELi tasandil vähendataks toetustasemete suurest erinevusest tulenevaid konkurentsimoonutusi eelseisval perioodil (2012 – 2020). Eesti soovib kolmeastmelist otsetoetuste süsteemi, mis sisaldab baastoetust, lisatoetust kõrgemate keskkonnastandardite täitmise eest ja täiendavat toetust ebasoodsamate looduslike tingimustega piirkondadele. Eesti toetab otsetoetustele keskkonnanäostlikkuse komponendi lisamist, kuid see ei tohiks ohustada maaelu arengu poliitika keskkonnatoetuste rakendamist.

Eesti toetab toetusmeetmete lihtsustamist ja kontrollikoormuse vähenemist põllumeestele. Üldjuhul ei tohiks Eesti seadustes olla rangemaid piiranguid kui ELis on kokku lepitud. Eesti toetab, arvestades meie põllumeeste kõrget keskmist vanust, põlvkondade vahetusele ja noortalunikele suunatud meetmeid, samuti ühistegevuse eelisarendamist põllumajanduses.

Algne sõnastus: eelnõu punkt 54. Eesti soovib, et EL pööraks rohkem tähelepanu loomahaiguste ennetamisele, et vähendada loomataudidest tingitud kulusid. Lisaks toetame ühtse taimeterviserežiimi heakskiitmist, mis aitaks vähendada ohtlike taimekahjustajate levikut ühenduses ning sellega tõsta põllumajandussektori konkurentsivõimet.

Täiendus- ja sõnastusettepanekud:

1. täiendada punkti järgmise lausega: *“Eesti peab oluliseks, et Ühtse põllumajanduspoliitika eelarvest Eestile eraldatavate vahendite I ja II samba vahel oleks proportsionaalne tasakaal vähendamata, summaarset eelarve mahtu”.*

Ekspertgrupi poolt välja pakutud konsolideeritud sõnastus:

54. Jätkusuutliku põllumajandussektori ülesehitamisel on oluline arvestada ka looma- ja taimetervise riskidega ning loomaheaolu nõuetega. Tegemist on mitmete nn uute liikmesriikide (sh Eesti) jaoks ühe olulisema teemaga Ühtse põllumajanduspoliitika tuleviku arutelude kontekstis

LISAD

Avasõnavõttude kesksed positsioonid

Juhan Lepassaar (Riigikantselei):

Tegemist on konsultatsiooniprotsessi raames toimuva kaasamise seminariga. Selline poliitikaraamistik on kujundamisel juba kolmandat korda, algus aastal 2004. Kooskõlas Riigikogu koosseisuga, iga koostab endale oma poliitika. Eritisem: arvestatud ka erinevate siseriiklike strateegiliste arengudokumentidega, eriti VV tegevuskavaga. Tegemist on seega osaliselt VV tegevuskavaga ELi suunal. Ühe osa moodustavad väärtused ja põhimõtted, teise 32 tegevuseesmärki, mille all on omakorda 103 algatust. VV suunised on ära toodud raamseisukohtade peatüki all. Kokku kujunes välja 8 valdkonda.

15.11.2011 esineb peaminister kõnega Riigikogu ees, kus tutvustab antud dokumenti. Riigikogu esitab oma arvamuse peale kõnet. Lõplik kinnitamine leiab aset u kaks nädalat peale seda.

Käesolev raport läheb nii Vabariigi Valitsusele kui ka Riigikogule (Maaelukomisjon ja ELAK).

Soov on hoida dokumenti elavana: täitmise aruanded kord aastas Valitsuse tasemel (vajadusel korrektuurid), kord kvartalis asekanterite tasandil. Võimalusel korraldatakse kord aastas ka laiem kaasamisüritus.

Peeter Seestränd (Põllumajandusministeerium):

Põllumajanduskompetents on käesolevas ringis väga hästi tagatud. Eesmärgiks on saada ettepanekud avatud õhkkonnas kajastatud.

Põllumajanduspoliitika on ühine, seega on ka Eesti seisukohad laiemad, lisaks on tähtjaks 2015, seega tuleb jääda antud ajaraami piiresse. Samuti jääb perioodi ka ELi uus finantsperspektiiv.

I sammas (otsetoetused), II sammas (maaelu areng). Eelmistel perioodidel oli I sammas hästi staatiline, nüüd on see muutumas. Tulevikus ei ole ilmselt sambaid täiesti eraldiseisvana vaadelda.

Otsetoetus põllumajanduses – kas vahend või eesmärk?

- Mis ootab maailmaturul?
- Rahvastiku kasv 60-70 miljonit aastal.
- Sissetulekute kasv.
- Aasias teenitakse aastal 2018 1/3 kogu maailma tuludest, ka piimatoodete osakaal suureneb peamiselt seal.
- Maarekursi ja teadmiste piiratus põllumajanduslikuks tootmiseks.
- Äärmuslikud ilmastikuolud (vihmad ja põuad).
- Kasvavad sisendhinnad – energia, väetised jne, nt energia on suurenenud 2,5 korda. Samas on põllumajandussissetulekud suurenenud u 50%.

Aastaks 2050 tuleks põllumajandustoodangut suurendada oluliselt, et maailma elanikkonda toita. Kasv peaks kokku olema u 70%. Oluliseks küsimuseks on logistika – kuidas jõuab toit inimesteni.

Peamised sõnumid:

- üldiselt optimistlik ülemaailmsete toiduainevarude väljavaadete osas, aga...
- vajadus suuremate investeeringute järgi: tehnoloogia, taristu, institutsioonid, keskkonnateenused, säästev ressursside majandamine;

- vajadus parandada juurdepääsu toidule, mitte ainult varustamist: mitte kogusummas, vaid kõikidele inimestele, institutsioonid peavad toime tulema maailmaturu volatiilsuse ja mitteusaldusväärsusega;
- vajadus parandada võimet kohaneda ja reageerida uutele survetele ja ebakindlustele: mitte keskmiselt, vaid kogu aeg;
- vajadus suurendada sissetulekut mitte ainult põllumajanduses, vaid ka muudes sektorites;
- nälja suurenemine seoses suurema biokütuse tootmisega.

Eesti suutlikkus:

- Põllumaa inimese kohta 11/200.
- Teravilja inimese kohta 22/149.
- Liha inimese kohta 39/149.
- Mahemaad inimese kohta 9/88.
- Traktoreid inimese kohta 4/147 (ühe käimashoidmiseks tuleb nelja pidada).
- Lisandväärtus inimese kohta 32/82.
- Lisandväärtus töötaja kohta 53/163.

Viimasele kahele punktile tuleks Eestil tulevikus peamist tähelepanu pöörata.

- ÜPP – kas vastus uutele väljakutsetele?

ÜPP eesmärgid:

- tõsta põllumajanduse tootlikkust: tehniline progress, arengu ratsionaalne tagamine, ressursside optimaalne kasutamine;
- stabiilsed turud, mõistlikud tarbijahinnad;
- keskkond, ohutus ja loomade heaolu;
- bioloogiline mitmekesisus, väärtuslikud maastikud, poollooduslikud kooslused.

ÜPP tulevik: majanduslikud (toiduga kindlustatus, hindade kõikumine, majanduskriis), keskkonnaalased (kasvuhoonegaasid, pinnase hävimine, õhu ja vee kvaliteet, bioloogiline mitmekesisus ja elupaigad) ja territoriaalsed väljakutsed (ELi põllumajanduse mitmekesisus, maapiirkondade elujõulisus). Suund on võetud ka rohelisemale ja keskkonnasäästlikumale põllumajandusele.

Eesti:

- ressursside tõhus kasutamine – enam panustada globaalse nõudluse rahuldamisele, nii et ressurss ei väheneks ja keskkond ei kannataks;
- territoriaalne areng – põllumajanduse osakaal piirkondade arengu kontekstis on vähenenud, ääremaastumine on pigem süvenev trend;
- jätkusuutlik põllumajandusstruktuur (haridus, teadus, innovatsioon) – suurem kajastatavus ELi finantsraamistikus tulevikus, oluline on investeerida inimkapitali;
- põllumajandussektori parem kapitaliseeritus – argument põllumajandusotsetoetuste vaidlustes ELi tasandil; põllumeeste põhivara on vähelikviidne; avaliku hüve ja põllumeeste sissetuleku tagamine (voliniku järgi 30/70, Eesti ei nõustu);
- toidu tarneahele parem toimimine – hetkel on kaugel ideaalsest.

Kas Eesti saab uute väljakutsetega hakkama?

Kalandussektor: ÜPP kontekstis on üldised eesmärgid fikseeritud, samas on tõlgendamisruumi palju. Eesti pole senini olnud ka põllumajanduseesmärkide defineerimisel järjekindel. Kalurkonna toimetulek: peamiseks printsibiiks on Eestis on tugineda teaduslikel otsustel, liikudes tasakaalu

poole selliselt, et sektoris toimetavate isikute sissetulekud paraneksid (kui pole võimalik piisavalt püüda, leitakse alternatiive, nt turism).

Põllumajanduses on I ja II samba lähendamise ruum selgelt olemas, kalanduses on see seos selgemini täheldatav. Väljakutseks ongi ka põllumajanduses seose parem eristamine sammaste vahel.

Rando Värnik (Eesti Maaülikool):

Peatselt peaks valmima Eesti esimene maaelu arengu raport: trendiks on tegevuste koondumine.

Globaalne kontekst: 2050 prognoositakse, et 1 ha peaks toitma u 6,4 inimest, 1991. a oli see 2,4 ning 2005. a 4,5.

Inimesed on need, kes teevad otsuseid ja loovad väärtusi, seega on nemad maamajanduse mootoriks. Neile tuleb rohkem mõelda, põhiõiguste tagamine on oluline.

Toit: toorme tootja-toorme kasutaja-toote müümine-tootearendus-toorme töötaja, toote valmistaja, logistika ja tarne.

Hõivatute osakaal perioodil 1989-2010 põllumajandussektoris on viimastel aastal stabiliseerunud (alates u 2004.-2005. aastast), siiski on tegemist langeva trendiga.

Viimastel aastatel on Eesti saagikuse näitajad oluliselt kasvanud, kuigi jääb alla EL-12, Soomele, Lätile ja Leedule.

ELis valitseb suur ebavõrdsus I samba osas. Eesti saab u 100 EUR/ha, keskmine on pisut vähem kui 300 EUR/ha. Oluline oleks ühtlustumine keskmise suunas, muidu jääb Eesti alatiseks maha.

Pikas plaanis on roheline majandus jätkusuutlikum ja tootlikum kui tavaline. Sealjuures ei tohiks aga unustada traditsioone, mis on aja jooksul välja kujunenud.

Peamised eriarvamused aruteluseminaril

Maaelupoliitikat peeti põllumajanduspoliitika osaks, ent esines ka seisukohti, mille kohaselt moodustab põllumajanduspoliitika hoopis osa maaelupoliitikast.

RAPORTI KOOSTAJAD

Raporti koostas **Tartu Ülikooli Euroopa Kolledži** uurimisgrupp koosseisus:

Rando Värnik, Eesti Maaülikool

Hannes Veinla, Tartu Ülikool

Siim Vahtrus, Keskkonnaõiguse Keskus

Peep Pobbul, Tallinna Keskkonnaamet

Jaan Sõrra, Tartumaa Põllumeeste Liit

Aret Vooremäe, Eesti Maaülikool

Ulrika Hurt, MA, TÜ Euroopa Kolledž

Jaan Urb, MA, TÜ Euroopa Kolledž

Annika Tartes, TÜ Euroopa Kolledž

Seminaril esinesid sõnavõttudega:

Juhan Lepasaar, Riigikantselei, ELi asjade direktor

Peeter Seestrand, Põllumajandusministeerium

Seminaril osalesid ja kirjalikult panustasid:

Aleksei Lotman, Eestimaa Looduse Fond;

Andres Mäe, TÜ Euroopa Kolledž;

Ann Riisenberg, Eesti Põllumeeste Keskliit;

Hannes Veinla, Tartu Ülikool;

Jaak Herodes, ETKL;

Jaan Sõrra, Tartumaa Põllumeeste Liit;

Jaanus Hämmal, PRIA;

Kaarel Haav, Tallinna Tehnikaülikool;

Küllli Kapper, Riigikogu Kantselei;

Madis Pärtel, Riigikantselei;

Merle Kruusimägi, Riigikogu Kantselei;

Mihkel Kangur, Tallinna Ülikool;

Roomet Sõrmus, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda.

Tartu Ülikooli Euroopa Kolledž

Tartu Ülikooli Euroopa Kolledž on eurointegratsiooni temaatikaga tegelev interdistsiplinaarne õppe- ja uurimiskeskus. Kolledži tegevus baseerub tihedal koostööl nii Tartu Ülikooli majandus-, õigus- ja sotsiaalteaduskonna kui ka rahvusvaheliste partneritega. Kolledži uurimisvaldkonnad hõlmavad Euroopa integratsiooni, Euroopa Liidu otsustusprotsesse, EL liikmesriikide (sh Eesti) huvisid. Teiseks uurimissuunaks on Euroopa Liidu suhted Venemaa ja idapartnerlusriikidega.

Õppe- ja teadustegevus. Euroopa õpingute ning Euroopa Liidu-Venemaa Uuringute magistriprogrammid, TRADERUN õppekavamoodul ning nendega seotud uurimisprojektid pööravad tähelepanu Euroopa Liidule kui tervikule, analüüsivad institutsioonide ja poliitikate toimimist, sellega seotud fundamentaalteooriaid ning integratsiooni mõjusid Eestile, samuti Euroopa Liidu poliitilisi ja majandussuhteid Venemaa ja EL idapartnerlusriikidega.

Sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE on Euroopa Kolledži allüksus, mis ühendab TÜ teaduskondade ekspertiisi andmaks sisendit teadmispõhise poliitika ja õigusloome kujundamisele Eesti Vabariigi ministriumidele ja teistele riigi- ja kohalike omavalitsuste asutustele.

www.ec.ut.ee